

ORHUSO KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMAS: EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖ IR LIETUVOS ADMINISTRACINĖ JUSTICIJA

Deimilė Prapiestytė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Konstitucinės ir administracinės teisės katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 77
El. paštas: deimile.prapiestyte@tf.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjami klausimai, susiję su Orhuso konvencijos įgyvendinimu Europos Sąjungoje. Apžvelgiami Europos Sąjungos teisės aktų projektai ir naujausi teisės aktai, skirti Orhuso konvencijai įgyvendinti. Analizuojama Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika taikant ir aiškinant Europos Sąjungos teisės aktus, skirtus minėtai konvencijai įgyvendinti. Siekiama nustatyti, kokios minėtų teisės aktų įgyvendinimo perspektyvos Lietuvos administracinėje justicijoje.

The article analyzes issues concerning the implementation of the Århus Convention in the European Union. Legislative proposals of European Union law and the most recent legislation designed to implement the Århus Convention are reviewed. The article also examines the jurisprudence of the European Court of Justice concerning the application and interpretation of European Union legislation prescribed in order to implement the aforementioned Convention. The article seeks to establish what the perspectives on implementation of the aforementioned legal acts in the administrative justice of Lithuania are.

Įvadas

Lietuvai pradant skaičiuoti šeštuosius narystės Europos Sąjungoje (toliau – ir ES) metus, svarbu, jog būtų tinkamai laikomasi prisiimtų įsipareigojimų pasirašant Stojimo į Europos Sąjungą sutartį. Lietuva kartu su kitomis valstybėmis narėmis turi užtikrinti, be kitų sričių, ir aplinkos apsaugos *acquis communautaire* įgyvendinimą ir taikymą. Paskutiniu metu vienas iš opiausių ir daugiausiai diskusijų keliančių klausimų tiek teisės doktrinoje, tiek praktikoje yra Orhuso konvencijos įgyven-

dinimas, aiškinimas ir taikymas¹. Praėjo nemažai laiko po Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (toliau – ir Orhuso konvencija, Konvencija) priėmimo, tačiau vis dar ieškoma būdų ir teisinių priemonių tinkamai ir efektyviai

¹ Pavyzdžiui, 2008 m. sausio 28 d. vykusiame Europos Sąjungos valstybės tarybų ir aukščiausiųjų administracinių teismų asociacijos organizuotame susitikime taip pat buvo analizuojamas visuomenės informavimas ir visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus aplinkos apsaugos srityje - http://www.juradmin.eu/seminars/Brussels2008/actes/DOC_3-intro_am_kruzikova.pdf

įgyvendinti minėtą konvenciją bei užtikrinti galimybę naudotis jos garantuojamomis teisėmis.

Straipsnyje apžvelgiamos ir analizuojamos teisinės priemonės, kurių ėmėsi Europos Sąjungos institucijos, siekdamos tinkamai įgyvendinti Orhuso konvenciją, taip pat apžvelgiama Europos Bendrijų Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas, EBTT) jurisprudencija, formuojama taikant ir aiškinant minėtąsias teisinės priemones, bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir LVAT), kaip paskutinės instancijos teismo institucijos, patirtis taikant Orhuso konvenciją.

Europos Sąjungos teisės aktų, skirtų Orhuso konvencijai įgyvendinti, apžvalga

1998 m. birželio 25 d. Europos Sąjunga ratifikavo Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kurioje reglamentuojami trys klausimai: teisė gauti informaciją apie aplinką; visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus aplinkos apsaugos srityje; teisė kreiptis į teismus aplinkos apsaugos klausimais. Orhuso konvencijos preambulėje įtvirtinta, jog „kiekvienas asmuo turi teisę gyventi tinkamoje jo sveikatai bei gerovei aplinkoje, privalo ir individualiai, ir kartu su kitais saugoti aplinką ir gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės“. 2005 m. vasario 17 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė sprendimą [1], kuriuo Bendrijos vardu buvo patvirtinta Orhuso konvencija.

Europos Sąjunga, siekdama užtikrinti „teisės į aplinką“ tinkamą įgyvendinimą

ir apsaugą, bendrajame žmogaus teisių apsaugos kontekste priėmė dvi direktyvas, skirtas Orhuso konvencijos nuostatomis įgyvendinti:

- 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl visuomenės teisės gauti informaciją apie aplinką ir Tarybos direktyvos 90/313/EEB pripažinimo netekusia galios (2003/4/EB) (toliau – ir Direktyva 2003/4/EB)[2];
- 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB ryšium su visuomenės dalyvavimu ir teise kreiptis į teismą (2003/35/EB) (toliau – ir Direktyva 2003/35/EB)[3].

Minėtosios direktyvos turėjo būti perkeltos į Europos Sąjungos valstybių narių vidaus teisę atitinkamai iki 2005 m. vasario 14 d. ir 2005 m. birželio 25 d.

Nurodytų direktyvų nuostatų reguliavimo sritis, įgyvendinimas Lietuvos teisėje jau buvo išsamiai analizuoti Lietuvos teisės doktrinoje [4], todėl, manytume, jog tikslinga išsamiau aptarti rengiamą Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl teisės kreiptis į teismus aplinkos apsaugos klausimais projektą (toliau – ir Direktyvos projektas) [5], kurio rengimo tikslas yra susijęs su siekiu užpildyti teisės spragas, atsiradusias aplinkos teisės įgyvendinimo srityje. Europos Bendrijos lygiu visuomenės dalyvavimo svarba taikant aplinkos teisę buvo pabrėžta įvairiais lygmenimis, pavyzdžiui, Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. liepos 22 d. sprendimas 1600/2002/EB, nustatantis šeštąją Bendrijos veiksmų progra-

mą aplinkosaugos srityje [6]. Dažniausiai netinkamas aplinkos teisės įgyvendinimas Europos Sąjungoje yra susijęs su tuo, jog teisę į teisminę gynybą turi tik tie asmenys, kurie yra tiesiogiai susiję su padarytu pažeidimu. Viena iš priemonių pagerinti aplinkos teisės taikymą būtų tai, jog asociacijos, veikiančios aplinkos apsaugos srityje, turėtų teisę inicijuoti administracines procedūras arba teismo procesą dėl pažeidimų, padarytų aplinkos apsaugos srityje. Rengiamoje Direktyvoje norima apibrėžti asmenų grupes, kurioms būtų taikomi minimalūs reikalavimai, norint įgyti teisę dalyvauti administracinėse procedūrose ir teisminėse procedūrose aplinkosaugos srityje ir taip siekiama perkelti į Bendrijos ir valstybių narių teisę Orhuso konvencijos 3 dalies nuostatas.

Rengiamoje Direktyvoje numato bendro pobūdžio priemonės, skirtas užtikrinti teisės kreiptis į teismą efektyvų įgyvendinimą, o iš valstybių narių yra reikalaujama detalai reglamentuoti nacionaliniuose teisės aktuose šį klausimą, taip užtikrinama, jog nebus pažeistas subsidiarumo principas. Daugiausia dėmesio skiriama užtikrinti galimybę skųsti teisme valstybės institucijų veikimą arba neveikimą ir taip suderinti Europos Sąjungos teisę. Pagal EB sutarties 249 straipsnį Direktyva yra privaloma kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta, siekiant rezultato atžvilgiu. Todėl Direktyva turėtų padėti užtikrinti aplinkos apsaugą bei efektyvų ir tinkamą Bendrijos teisės taikymą aplinkosaugos srityje valstybėse narėse.

Toliau trumpai apžvelgiamos pagrindinės Direktyvos projekto nuostatos. Visu pirma, siūloma Direktyva numato teisę įvairiems visuomenės atstovams inicijuoti

administracines arba teismo procedūras dėl valstybės institucijų veiksmų ar neveikimo, kuriais pažeidžiamos aplinkos apsaugos teisės normos. Ši nuostata yra pagrįsta Orhuso konvencijos normomis ir priklauso nuo valstybių narių administracinių ir teismo institucijų sistemos, struktūros (Direktyvos projekto 1 str.). Direktyvos projekte apibrėžiamos sąvokos, siekiant, kad būtų tinkamai aiškinamos ir taikomos kitos Direktyvos nuostatos, ypač „procedūros, susijusios su aplinkos apsauga“ ir „aplinkos apsaugos teisė“. Visos kitos sąvokos yra susijusios su ginčo nagrinėjimo procedūromis ir apibrėžia šių procedūrų objektą bei jas galinčius inicijuoti subjektus (Direktyvos projekto 2 str.).

Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje numatoma galimybė ginčyti administracine arba teismo tvarka privačių asmenų arba valstybės institucijų veikimą ar neveikimą, pažeidžiančius nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkos apsauga. Remiantis subsidiarumo principu, siūlomoje Direktyvoje nebus detalai nustatoma, kokios institucijos turėtų nagrinėti ginčus aplinkos apsaugos srityje administracine arba teismine tvarka, šis klausimas paliekamas spręsti kiekvienai valstybei narei nacionaliniuose teisės aktuose (Direktyvos projekto 3 str.).

Direktyvoje numatoma įvirtinti kriterijus, pagal kuriuos turėtų būti nustatomi visuomenės atstovai, galintys inicijuoti administracines arba teismines procedūras arba prašyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones, numatomas Direktyvoje. Visuomenės atstovai turi būti suinteresuoti asmeniškai, kad galėtų ginčyti administravimo institucijų veikimą ar neveikimą pagal valstybėse narėse galiojančius

administracinio proceso teisės aktus, taip pat nustatančius ir bendruosius ieškinio (skundo) pateikimo reikalavimus. Europos Bendrijų Komisija (toliau – ir Komisija), nustatydamą minėtuosius kriterijus, nusprendė, jog nebus suteikta visiems asmenims teisė į teisminę gynybą, nes *actio populari*“ (grupės ieškiniai) yra nesuderinami su subsidiarumo principu, o Orhuso konvencijoje įtvirtinta, kad spręsti šiuos klausimus paliekama valstybėms narėms. Valstybės narės pareiškė savo pastabas dėl Direktyvos projekto, nurodydamos, jog grupės, neturinčios juridinio asmens statuso, neturėtų įgyti galimybės kreiptis dėl teisminės ar administracinės gynybos aplinkos apsaugos srityje. O nevyriausybinių organizacijų pateiktose pastabose išreiškė viltį, jog bus išplėstas subjektų, turinčių teisę kreiptis teisminės gynybos, ratas ir nebus nustatomi jokie papildomi reikalavimai minėtiems subjektams, t. y. bus įtvirtinta teisė teikti grupės ieškinius (*actio popularis*), ginant viešąjį interesą, o tokią teisę turės kiekvienas asmuo (Direktyvos projekto 4 str.)². Taigi pagal Direktyvos

² Direktyvos projekto 4 straipsnis. Visuomenės atstovų teisė kreiptis teisminės gynybos.

„Valstybės narės turi užtikrinti, jog visuomenės atstovai (nariai) galėtų dalyvauti aplinkos apsaugos srityje atliekamos procedūrose, ir ypač taikant laikinąsias apsaugos priemones, bei ginčyti valstybės institucijų veiksmus ar neveikimą, kurie pažeidžia aplinkos teisės aktų nuostatas, kai:

- 1) yra pakankamai suinteresuoti, arba
- 2) mano, kad buvo pažeista kuri nors jų teisė, kai tai kaip būtina sąlyga (lot. *sine qua non*) numatyta valstybės administracinio proceso teisės normose.

Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo neturi atitikti 6 straipsnio reikalavimų.

Valstybės narės nustato, laikydamosi nacionalinės teisės reikalavimų ir siekdamos suteikti kuo platesniam subjektų ratui teisę kreiptis teisminės gynybos, kurie yra pakankamai suinteresuoti arba mano, jog jų teisė buvo pažeista.“

projektą visuomenės atstovai, atitinkantys kriterijus, keliamus subjektams, galintiems kreiptis į teismą aplinkos apsaugos srityje, turi teisę ginčyti veikimą ar neveikimą, pažeidžiantį aplinkos apsaugos reikalavimus

Pagal rengiamą Direktyvos projektą kvalifikuotu (specialiuoju) subjektu (pranc. *entité qualifié*) yra laikomos visos asociacijos, organizacijos arba grupės, kurių veiklos tikslas yra susijęs su aplinkos apsauga ir atitinkančios nustatytus reikalavimus. Orhuso konvencijoje minėtas klausimas nėra reglamentuojamas, bet suteikiama galimybė susitariančioms šalims nacionalinėje teisėje nustatyti teisės kreiptis teisminės gynybos sąvoką ir jos ribas. Tam, kad kvalifikuota (specialioji) teisė kreiptis teisminės gynybos būtų tinkamai įgyvendinama, reikia, jog būtų tiksliai nustatyti kriterijai, kuriuos turi atitikti subjektas. Direktyvos projekte numatoma, kad šių subjektų veikla turi būti tęstinė (į ateitį). Teisė kreiptis teisminės gynybos yra grindžiama tuo, kad ginčijamas klausimas turi būti tiesiogiai susijęs su vykdoma subjekto veikla, kuri apibrėžta įstatiniuose subjekto dokumentuose bei yra susijusi ir su subjekto geografine veiklos teritorija. Taip pat numatoma, kad galima inicijuoti ginčo nagrinėjimą ir dėl tarptautinių aplinkos apsaugos klausimų. Taip pat valstybės narės pripažįstamas subjektas gali inicijuoti administracines arba teismines procedūras kitoje valstybėje narėje, kurioje buvo pažeisti aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimai, tačiau ir šiuo atveju taikomi anksčiau minėti kriterijai: subjekto veiklos tikslai ir subjekto geografinė veiklos teritorija (Direktyvos projekto 5 str.).

Direktyvos projekto 8 straipsnyje reglamentuojami kriterijai kvalifikuotų (specialių) subjektų nustatymo procedūroms. Šis straipsnis nustato kriterijus, kuriuos atitinkantys subjektai įgis teisę kreiptis teisminės gynybos. Tokios kvalifikuotos (specialiosios) teisės suteikimas tam tikriems subjektams yra grindžiamas jų vis labiau didėjančiu vaidmeniu aplinkosaugos srityje, tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu. Todėl Direktyvos projekte nustatoma, kad šių subjektų vienas iš pagrindinių veiklos tikslų turi būti aplinkos apsauga. Be to, šie subjektai turi atitikti ir kitus kriterijus:

- gali verstis tik tokia ekonomine veikla, kuri atitiktų pagrindinį siekiamą tikslą;
- turi būti dotuojamas juridinio asmens ir turėti organizacinę struktūrą, leidžiančią garantuoti tinkamą pagrindinio tikslo, aplinkos apsaugos, siekimą;
- aktyviai veikti aplinkosaugos srityje pagal veiklos statutą, kiekviena valstybė narė nustato būtiną veiklos vykdymo terminą, bet ne didesnę nei treji metai.

Direktyvos projekto 9 straipsnyje numatoma, kad gali būti nustatyta išankstinė kvalifikuotų (specialių) subjektų pripažinimo procedūra arba šis klausimas gali būti sprendžiamas kiekvienu konkrečiu atveju (*ad hoc*). Taigi valstybėms narėms suteikiama galimybė pasirinkti, kokia pripažinimo procedūra bus taikoma – išankstinė ar *ad hoc*.

Pateiktas Direktyvos projektas sukėlė nemažai diskusijų, iki šiol Direktyva nepriimta. Savo pastabas dėl Direktyvos projekto pateikė Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas [7], pažymėdamas, jog iš esmės pritaria pateiktiems pasiūlymams,

tačiau taip pat pareiškė keletą pastabų ir iškelė abejones dėl tam tikrų projekto nuostatų, viena iš jų yra susijusi su subjekto, turinčio teisę kreiptis į administracines ar teismines institucijas aplinkosaugos klausimais, sąvoka: „kvalifikuoto (*specialiojo*) subjekto“ koncepcija, įtvirtinta Direktyvos projekte, neatsispindi Orhuso konvencijoje, kurioje kalbama tik apie „*suinteresuotą visuomenę*“ ir nustatoma, jog į šios sąvokos turinį patenka visos organizacijos, padedančios spręsti aplinkos apsaugos problemas, o veikla aplinkos apsaugos srityje neturėtų būti pagrindinis organizacijos veiklos tikslas. Šioms organizacijoms yra keliamas vienintelis reikalavimas – laikytis nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių organizacijų veiklą. Akivaizdu, kad kitos organizacijos, nesiekiančios pelno: profesinės sąjungos, vartotojų sąjungos, socialinės ekonomikos sąjungos ir pan., taip pat atlieka svarbų darbą aplinkos apsaugos srityje regioniniu, nacionaliniu ir Europos lygmeniu.

Taip pat Ekonominių ir socialinių reikalų komitetas pasisakė dėl Direktyvos projekto 5 ir 6 straipsniuose įtvirtintų nuostatų, reglamentuojančių kvalifikuotų (specialių) subjektų teisę kreiptis teisminės gynybos arba teisę teikti prašymą dėl pakartotinio priimto sprendimo peržiūrėjimo. Ekonominių ir socialinių reikalų komitetas pateikė abejones dėl dviejų klausimų: 1) veiklos geografinės teritorijos kriterijaus; 2) galimybės kreiptis su prašymu dėl pakartotinio sprendimo išnagrinėjimo kitoje valstybėje narėje.

Ekonominių ir socialinių reikalų komiteto nuomone, yra prieštaravimas tarp šių dviejų nustatytų reikalavimų, nes teisės

kreiptis teisminės gynybos ribojimas remiantis geografiniu subjekto veiklos kriterijumi turėtų būti taikomas tuo atveju, kai yra kreipiamasi dėl pakartotinio sprendimo nagrinėjimo kitoje valstybėje narėje. Komiteto nuomone, siekiant tinkamai įgyvendinti Orhuso konvenciją, nereikėtų riboti teisės kreiptis teisminės gynybos, remiantis geografiniu kriterijumi, o siūlytina atsižvelgti į reikalavimų, keliamų nacionalinėje teisėje administracinėms procedūroms atlikti, vykdymą.

Savo nuomonę dėl Direktyvos projekto pateikė ir Europos Parlamento Užimtumo, visuomenės sveikatos ir vartotojų politikos komitetas [8], nurodydamas, jog Direktyvoje turėtų būti konkrečiai ir aiškiai nurodoma, kad valstybėms narėms yra suteikiama veiksmų laisvė nustatant teisę kreiptis teisminės gynybos į teismus aplinkos apsaugos srityje kuo didesniai subjektų ratui. Direktyvoje neturėtų būti įtvirtinti galiojančiuose teisės aktuose numatytos teisės kreiptis teisminės gynybos apribojimai. Komisijos nuomone, teisė kreiptis į teismą dėl aplinkos apsaugos neturėtų būti suteikiama tik subjektams, kurie veikia aplinkos apsaugos srityje. Asmenų grupė, kuri turi konkrečią ir aiškią problemą ar ginčą, susijusį su aplinkos apsauga, gali prašyti pažeistų teisių teisminės gynybos, jei atitinka Direktyvos 9 straipsnyje nustatytus kriterijus. Turėtų būti suteikiama teisė kvalifikuotiems (specialiesiems) subjektams kreiptis teisminės gynybos nepriklausomai nuo to, ar jie prieš tai kreipėsi dėl pakartotinio sprendimo nagrinėjimo institucijoje, priėmusioje ginčijamą sprendimą. Direktyvos projekto svarstymas yra sustojęs, belieka tikėtis, kad artimiausiu metu vėl bus imtasi

veiksmų, siekiant greičiau reglamentuoti vienos iš svarbiausių Orhuso konvencijoje įtvirtintų teisių – teisės kreiptis į teismus įgyvendinimo procedūrą.

Bendrija, siekdama, kad Orhuso konvencijos reikalavimai būtų taikomi ir Bendrijos institucijoms bei organams, 2006 m. rugsėjo 6 d. priėmė Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams [9] (toliau – ir Reglamentas (EB) Nr. 1367/2006). Reglamento preambulėje nurodyta, kad Orhuso konvencija apibrėžia valdžios institucijas plačiuoju požiūriu, remiantis pagrindine koncepcija, jog vykdant valdžios funkcijas turi būti užtikrintos asmenų ir jų organizacijų teisės, todėl į reglamento taikymo sritį patenkančios Bendrijos institucijos ir organai turi būti apibrėžti tiek plačiuoju, tiek funkcinio požiūriu. Taip pat reglamente nurodoma, jog remiantis Orhuso konvencija, ji gali būti netaikoma Bendrijos institucijoms ir organams, jiems vykdant teismines ir teisėkūros funkcijas. Tačiau atkreipiamas dėmesys, kad siekiant nuoseklumo su 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais nuostatos dėl teisės gauti informaciją apie aplinką [10] turėtų būti taikomos institucijoms ir organams, vykdantiems teisėkūros funkcijas.

Reglamento (EB) Nr. 1367/2006 tinkamam taikymui užtikrinti Europos Bendrijų Komisija 2007 m. gruodžio 13 d. priėmė minėto reglamento taikymo taisykles [11], kurias vėliau keitė Komisijos 2008 m. balandžio 30 d. sprendimas [12].

Vienas iš naujausių Europos Sąjungos teisės aktų projektų, susijusių su Orhuso konvencija, yra 2008 m. balandžio 7 d. Komisijos pasiūlytas Tarybos sprendimo, priimamo Bendrijos vardu, projektas dėl Bendrijos pozicijos aiškinant Orhuso konvencijos 14 straipsnį, [13] nustatantį Orhuso konvencijos pataisų įsigaliojimo procedūrą³. Parengti minėtą Tarybos sprendimo projektą paskatino priimtas Orhuso konvencijos pakeitimas dėl visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus dėl genetiškai modifikuotų organizmų. Bendrija Orhuso konvencijos pakeitimą patvirtino 2006 m. gruodžio 18 d. Tarybos sprendimu [14].

Komisijos pasiūlytame Tarybos sprendimo projekte nurodoma, jog Bendrija priitaria tokiam minėto Konvencijos straipsnio aiškinimui „(...) kai depozitaras gavo pranešimus apie jų ratifikavimą, patvirtinimą arba priėmimą mažiausiai iš trijų ketvirtadalių šalių“, manydama, jog tai užtikrins greitesnį Konvencijos pataisų įsigaliojimą. Komisija mano, kad yra tikslinga priimti atskirą teisės aktą, nustatantį Bendrijos poziciją dėl Orhuso konvencijos pataisų įsigaliojimo, nes 14 straipsnyje yra įtvirtinta pasirinkimo galimybė tarp „konkrečiai įtvirtinto termino“ (devyniasdešimt dienų)

³ Orhuso konvencijos 14 straipsnis. Konvencijos pataisais:

4. Depozitaras apie šios Konvencijos pataisus, priimtas pagal šio straipsnio 3 dalį, praneša visoms šalims, kad jos ratifikuotų, patvirtintų ar priimtų pataisais. Šios Konvencijos pataisais, išskyrus priedų pataisais, įsigalioja jas ratifikavusioms, patvirtinusioms arba priėmusioms šalims devyniasdešimtą dieną po to, kai depozitaras gavo pranešimus apie jų ratifikavimą, patvirtinimą arba priėmimą mažiausiai iš trijų ketvirtadalių šalių. Vėliau bet kokiais kitais šaliai pataisais įsigalioja devyniasdešimtą dieną po to, kai ši šalis perduoda saugoti tų pataisų ratifikavimo, patvirtinimo arba priėmimo dokumentą.

ir „mišraus būdo“ ((...) arba kai gauna pranešimą iš trijų ketvirtadalių šalių)).

Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika

Priėmus Europos Sąjungos antrinės teisės aktus, siekiant tinkamai ir efektyviai įgyvendinti Orhuso konvenciją Bendrijos teisėje, ėmė formuotis ir Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika juos aiškinant ir taikant.

Minėta, kad Europos Sąjungos valstybės narės direktyvas 2003/4/EB ir 2003/35/EB turėjo ratifikuoti atitinkamai iki 2005 m. vasario 14 d. ir 2005 m. birželio 25 d., todėl akivaizdu, jog Teisingumo Teismo praktika dar tik pradeda formuotis. Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog EBTT jurisprudencija yra gausesnė taikant ir aiškinant Tarybos direktyvas: 1985 m. birželio 27 d. direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (toliau – ir Direktyva 85/337) [15] ir 1997 m. kovo 3 d. direktyvą 97/11/EB, iš dalies keičiančią Direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (toliau – ir Direktyva 97/11/EB) [16], tačiau šis straipsnis yra skirtas apžvelgti naujausių Europos Sąjungos antrinės teisės aktų, įvardijamų kaip teisinės priemonės Orhuso konvencijai įgyvendinti, taikymo ir aiškinimo praktiką EBTT, todėl EBTT jurisprudencija, suformuota aiškinant anksčiau priimtus teisės aktus, nebus apžvelgiama.

EBTT savo jurisprudencijoje ES direktyvas, įgyvendinančias Orhuso konvencijas, pasibaigus jų perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, dažniausiai aiškina nagri-

nėdamas Europos Bendrijų Komisijos ieškinius dėl valstybių narių įsipareigojimų nevykdymo ir nacionalinių teismų kreipimasis dėl prejudicinių sprendimų.

Teisingumo Teismas jau yra priėmęs kelis sprendimus, kuriuose konstatavo, kad valstybės narės neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvą 2003/35/EB. Vienas iš pirmųjų EBTT sprendimų dėl valstybės narės įsipareigojimų nevykdymo pagal Direktyvą 2003/35/EB, buvo priimtas 2007 m. rugsėjo 27 d. byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Belgijos Karalystę* (C-93/07) [17], kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, jog per nustatytą terminą nepriėmusi Direktyvai 2003/35/EB, nustatančiai visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus, įgyvendinti būtinų įstatymų ir kitų teisės aktų, Belgijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą. Tokį patį sprendimą, kaip ir minėtoje byloje, Teisingumo Teismas priėmė dar keliose bylose ir konstatavo, jog Italijos Respublika ir Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvą 2003/35/EB [18].

Yra gautos ir neišnagrinėtos dar dvi bylos dėl valstybių narių įsipareigojimų nevykdymo pagal Direktyvą 2003/35/EB: 1) byla *Europos Bendrijų Komisija prieš Airiją* (C-427/07) [19]; 2) byla *Europos Bendrijų Komisija prieš Nyderlandų Karalystę* (C-255/08) [20].

Komisijos pateiktame ieškinyje byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Airiją* (C-427/07), tvirtinama, jog Airija nevisiš-

kai perkėlė Direktyvą 85/337/EEB, nes jos nacionalinėje teisėje nėra privatiems kelių projektams skirtos nuostatos, kuria būtų pasiekti 2 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio rezultatai. Komisija mano, kad privatus kelių projektai (pasiūlyti privačių asmenų) patenka į Direktyvos 85/337/EEB taikymo sritį ir negalima preziumuoti, kad tokie projektai neturės didelio poveikio aplinkai. Komisijos nuomone, reikalavimų netaikymas privačių asmenų pasiūlytiems projektams yra Airijos įsipareigojimų pagal minėtus direktyvos straipsnius neįvykdymas. Komisija nurodo, kad Airija nesiėmė visų priemonių įgyvendinti Direktyvos 2003/35/EB 3 ir 4 straipsnius, kaip to reikalaujama šios direktyvos 6 straipsnyje, ir apie tai neinformavo Komisijos. Komisija pažymi, jog Airija neginčija, kad, siekiant juos perkelti, būtina pakeisti Airijos įstatymą dėl urbanizacijos ir sutikimus planuojamai veiklai reglamentuojančius teisės aktus. Tačiau Airija nepateikė įstatymo dėl urbanizacijos pakeitimų per papildomoje pagrįstoje nuomonėje nurodytą terminą ir iki šiol ji vis dar nepateikė kitų sutikimo davimą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimų. Komisija savo ieškinyje pažymi, jog Direktyvos 2003/35/EB 3 straipsnio 7 dalis ir 4 straipsnio 4 dalis reikalauja numatyti ne tik sprendimų peržiūrėjimo, bet ir konkrečiai nurodytų teisių įgyvendinimą užtikrinančias sistemas. Nors Airija tvirtina, kad egzistuojanti teisminio peržiūrėjimo sistema atitinka Direktyvos 2003/35/EB 3 straipsnio 7 dalies ir 4 straipsnio 4 dalies reikalavimus, tačiau ji nepateikė pakankamai informacijos, kad įrodytų, jog įvykdė Direktyvos 2003/35/EB 6 straipsnio pirmos pastraipos

antro sakinio reikalavimą. Pažymėtina, kad byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Airiją* 2009 m. sausio 15 d. generalinis advokatas pateikė išvadą [21], kurioje siūloma atsakyti teigiamai į Komisijos reikalavimus, t. y. jog Airija nesilaikė prisiimtų įsipareigojimų pagal direktyvas 85/337/EEB ir 2003/35/EB.

Byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Nyderlandų Karalystę* (C-255/08) Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad, nepriėmusi įstatymų ir kitų teisės aktų, reikalingų įgyvendinti 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistos direktyvomis 97/11/EB ir 2003/35/EB, 4 straipsnio 2 ir 3 dalis kartu su II bei III priedais, Nyderlandų Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą. Komisija savo ieškinyje nurodo, jog nagrinėjamos bylos atveju Direktyvos 97/11/EB 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję ne vėliau kaip iki 1999 m. kovo 14 d., įgyvendina šią direktyvą, ir apie tai nedelsdamos praneša Komisijai. Nyderlandai šio įsipareigojimo neįvykdė. Komisija nuomone, darytina išvada, kad Nyderlandai iki šiol nesiėmė priemonių, reikalingų tinkamai įgyvendinti Direktyvos 85/337/EEB, iš dalies pakeistos direktyvomis 97/11/EB ir 2003/35/EB, 4 straipsnio 2 ir 3 dalis kartu su II bei III priedais, nes ne visi Direktyvos III priede nurodyti kriterijai buvo taikomi visiems Direktyvos II priede nurodytiems projektams.

Kaip jau buvo minėta, kita kategorija bylų, kuriose Teisingumo Teismas aiškina

direktyvų, skirtų įgyvendinti Orhuso konvenciją, nuostatas, yra bylos pagal nacionalinių teismų kreipimusis dėl prejudicinių sprendimų. Pavyzdžiui, 2008 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismas priėmė prejudicinį sprendimą byloje *The Queen on the application of Christopher Mellor prieš Secretary of State for Communities and Local Government* (C-75/08) [22]. Šioje byloje *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* (Jungtinė Karalystė) Teisingumo Teismo klausė: 1) pirmuoju klausimu, ar Direktyvos 85/337/EEB 4 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės privalo informuoti visuomenę apie sprendimo neatlikti projekto, patenkančio į šios direktyvos II priedą, PAV motyvus; 2) antruoju ir trečiuoju klausimais, *pirma*, ar tuo atveju, jei Teisingumo Teismo atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, tokio sprendimo, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, turiniu įvykdoma pareiga motyvuoti, kurios turi laikytis kompetentingos institucijos, ir, *antra*, esant reikalui, koku būdu šis motyvavimas turi būti vykdomas.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeistos Direktyva 2003/35/EB, 4 straipsnį reikia aiškinti taip, kad juo nereikalaujama, jog pačiame sprendime, kad į minėtos direktyvos II priedą patenkančio projekto nereikia įvertinti poveikio aplinkai atžvilgiu, būtų nurodyti motyvai, dėl kurių kompetentinga institucija nusprendė, kad tokio vertinimo nereikia. Tačiau tuo atveju, kai suinteresuotasis asmuo to prašo, kompetentinga administravimo institucija turi pareigą

jį informuoti apie motyvus, dėl kurių šis sprendimas buvo priimtas, arba, atsakydama į pateiktą prašymą, perduoti reikšmingą informaciją ir dokumentus. EBTT nurodė, kad tuo atveju, kai valstybės narės sprendime nevertinti į Direktyvos 85/337/EEB II priedą patenkančio projekto poveikio aplinkai pagal minėtos direktyvos 5–10 straipsnius yra nurodyti jį pagrindžiantys motyvai, minėtas sprendimas yra pakankamai motyvuotas, kai jame pateikti motyvai kartu su įrodymais, apie kuriuos suinteresuoti asmenys jau buvo informuoti ir kurie gali būti papildyti reikiama papildoma informacija, kurią kompetentinga nacionalinė institucija privalo suinteresuotiems asmenims pateikti pastarųjų prašymu, ir leidžia minėtiems asmenims įvertinti galimybę pareikšti ieškinį dėl šio sprendimo.

Manytina, kad valstybėms narėms taikant Europos Sąjungos teisės aktus, skirtus įgyvendinti Orhuso konvenciją, kyla nemažai neaiškumų. Tokia išvada leidžia daryti Teisingumo Teismui pateiktą ir dar neišnagrinėtų kreipimusi dėl prejudicinio sprendimo skaičius, jų šiuo metu Teisingumo Teismas yra gavęs septynis.

2008 m. gegužės 19 d. *Umweltsenat* (Austrija) pateikė Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje *Umweltanwalt von Kärnten prieš Kärntner Landesregierung, Alpe Adria Energia SpA* [23], klausdamas: ar Direktyva 85/337/EEB, iš dalies pakeista Direktyva 97/11/EB ir Direktyva 2003/35/EB, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus, turi būti aiški-

nama taip, kad valstybė narė turi pareigą atlikti įvertinimą esant Direktyvos I priede išvardytiems projektams, t. y. nurodytiems 20 punkte (antžeminių elektros perdavimo linijų tiesimas, kai įtampa aukštesnė nei (arba lygi) 220 kV ir linijos ilgesnės nei 15 km), jei planuojamas veiklos planas apima dviejų ar daugiau valstybių narių teritorijas, net ir tada, kai jos teritorijoje esanti veiklos plano dalis neviršija ribos, dėl kurios atsiranda pareiga atlikti vertinimą (šioje byloje – 15 kilometrų ilgis), o tik ją pasiekia, įskaitant veiklos plano dalis, kurios pagal planą turėtų būti gretimoje valstybėje (valstybėse).

Teisingumo Teismui 2009 m. kovo 27 d. ir 31 d. šešis kreipimuisi dėl prejudicinio sprendimo taip pat pateikė ir Belgijos Valstybės Taryba (pranc. *Conseil d'État*), prašydama išaiškinti Direktyvos 85/337/EEB, pakeistos Direktyva 2003/35/EB, 1, 5–8 ir 10a straipsnius, taip pat Orhuso konvencijos 6 ir 9 straipsnius. Teisingumo Teismo pirmininkas 2009 m. gegužės 19 d. priėmė nutartį, kuria sujungė visus šešis kreipimuisi dėl prejudicinio sprendimo į vieną bylą [24].

Taip pat reiktų pažymėti, kad Pirmosios instancijos teismui pateiktuose ieškinuose bylos šalys remiasi ir Reglamento (EB) Nr. 1367/2006 nuostatomis. Pavyzdžiui, 2008 m. sausio 18 d. *Liga para a Protecção da Natureza* pateiktame ieškinyje [25] prašo Pirmosios instancijos teismo panaikinti Europos Komisijos Generalinio sekretoriato sprendimą, kuriuo buvo atmestas ieškovės pateiktas prašymas susipažinti su dokumentais, susijusiais su Bairo Sabor užtvankos statybos procedūra. Ieškovė nurodė, kad informacija, kurios ji

prašė Komisijos, visų pirma turi būti laikoma informacija, kuri gali ir turi būti pateikta jos dispozicijon, atsižvelgiant į svarbius aplinkosaugos interesus, kuriuos ši organizacija siūlė ginti ir saugoti įgyvendinant Baixo Sabor užtvankos statybos projektą (pagal Reglamentą (EB) Nr. 1367/2006 ir Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001). Ieškovės nuomone, prielaidos, kad egzistuoja svarbesnis visuomenės interesas galimybės susipažinti atžvilgiu (Reglamento (EB) Nr. 1367/2006 6 str. 1 d.), netaikymas neatleidžia Komisijos nuo pareigos įvertinti šio intereso esmę konkrečiu atveju. Ieškovė nurodo, jog nepakanka, kad Komisija remtųsi teoriniu modeliu, jog egzistuoja išimties, susijusių su patikrinimais ir kontrole, viršenybė tam, kad, nenurodydama kitų atskiruose dokumentuose pateikiamų papildomų ir konkrečių priežasčių, nuspręstų atsisakyti leisti susipažinti su visais ieškovės prašomais dokumentais. Ieškinyje pažymima, kad Komisija atsisakė iš dalies leisti susipažinti su dokumentais, nurodydama bendrus motyvus, kad ji nedėjo jokių pastangų dokumentus suskirstyti į „konfidencialios dalys ir nekonfidencialios dalys“, remdamasi principu, kad visi dokumentai, susiję su patikrinimu ir tyrimu, yra neprieinami. Tačiau šiame etape Komisija, ieškovės nuomone, turėjo atlikti konkretų informacijos, esančios dokumentuose, su kuriais prašoma susipažinti, vertinimą.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 5 straipsnio 1 dalį, 22 straipsnio 1 dalį teisė kreiptis į teismą garantuojama suintere-

suotiems asmenims, kai yra ginčijama jų teisė arba įstatymų saugomas interesas. Kriterijai, kuriais remiantis sprendžiama, ar subjektas turi teisę kreiptis į teismą dėl padarytų pažeidimų aplinkos apsaugos srityje, buvo suformuluoti Lietuvos administracinių teismų praktikoje. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) 2003 m. birželio 30 d. sprendime konstatavo, kad, aiškinant šias teisės normas, išryškėja reikalavimo teisės aspektai:

- procesinis teisinis, apimantis teisę kreiptis į teismą,
- ir materialinis teisinis – teisė į reikalavimo patenkinimą [26].

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pažymėjo, kad asmens teisė į reikalavimo patenkinimą siejama su materialinio teisinio pobūdžio aplinkybėmis, pareiškėjo teisių ar teisėtų interesų pažeidimo fakto pagrindimu bylą nagrinėjant iš esmės. Taigi kreipimasis į teismą pagal Lietuvos teisės aktus siejamas su asmens, kuris kreipiasi į teismą, suinteresuotumu ir jo teisių ar įstatymų saugomo intereso pažeidimu. Šios bendros taisyklės išimtis įtvirtinta Administracinių bylų teisenos įstatymo 56 straipsnio 1 dalyje: nustatyta galimybė kreiptis su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas.

Tačiau teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais didžiausia problema yra ta, kad asmuo, kreipdamasis į teismą, gina ne tik savo teises ar interesus, bet ir viešąjį – aplinkos apsaugos interesą. Kitas šio kreipimosi ypatumas – besikreipiančio asmens teisių pažeidimas dažniausiai yra nukreiptas į ateitį, galintis atsirasti dėl tam tikro ūkinės veiklos vykdymo, t. y. teisių pažeidimas yra vertintinas kaip tariamas

(spėjamas). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2003 m. birželio 20 d. sprendime konstatavo, kad pareiškėjų teisės pažeidimas vertintinas kaip tariamas (spėjamas) ir pareiškėjai nepateikė įrodymų, pagrindžiančių nurodytą teisių pažeidimą. Pareiškėjas šiuo atveju turi įrodyti, kad planuojama ūkine veikla bus daromas neigiamas poveikis aplinkai, o kartu ir jo gyvenimo sąlygoms. 2009 m. sausio 15 d. priimtoje nutartyje Vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas ginčą dėl išduoto leidimo eksploatuoti buitinių atliekų sąvartyną, detaliam ir išsamiam aiškino Europos Sąjungos teisės antrinės teisės aktus, reglamentuojančius projektų poveikio aplinkai vertinimo procesą, nuroydamas, jog turi būti garantuojamas visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus aplinkos apsaugos srityje [27].

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra taikęs ir aiškinęs Orhuso konvencijos nuostatas. 2003 m. kovo 23 d. nutartyje Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas viešuoju interesu laikė racionalų teritorijos panaudojimą [28] ir tiesiogiai rėmėsi Orhuso konvencija.

2004 m. sausio 23 d. nutartyje [29] ir 2004 m. birželio 26 d. nutartyje [30] Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad suinteresuotos visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę ginti viešąjį interesą kreipdamosi į administracinį teismą aplinkosaugos srityje, susijusioje su šiais aplinkos komponentais: oru, atmosfera, vandeniu, dirvožemiu, žeme, kraštovaizdžiu, biologine įvairove, genetiškai modifikuotais orga-

nizmais. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad viešąjį interesą sudaro aplinkosaugos reikalavimai. Jų pažeidimas reiškia, jog yra pažeidžiamas viešasis interesas. Orhuso konvencijoje išvardytą aplinkos komponentų sąrašą Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikė baigtiniu. Tokia Vyriausiojo administracinio teismo pozicija jau sulaukė kritikos teisės doktrinoje, pažymint, jog sistemiškai vertinant Orhuso konvencijos 2 straipsnio 3 dalies nuostatas darytina išvada, kad aplinka yra suprantama plačiai, jai priskiriami ne tik minėti aplinkos komponentai, bet ir tam tikri veiksniai (medžiagos, energija, triukšmas, radiacija ir pan.), žmonių sveikatos ir saugos būklė, gyvenimo sąlygos, kultūros objektų ir statinių būklė [4; P. 298]. Minėtoje Vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartyje buvo konstatuota, kad kultūros paveldas pagal Orhuso konvenciją nepriskiriamas prie aplinkos apsaugos klausimų.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo nutartyse aiškina, kokie subjektai pagal Orhuso konvenciją turi teisę kreiptis į teismą, gindami viešąjį interesą. 2006 m. spalio 24 d. nutartyje Vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad visuomeninių organizacijų teisė kreiptis į teismus ginant viešąjį interesą aplinkosaugos srityje yra reglamentuota Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje, pagal kurią visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę kreiptis į administracinį teismą gindamos viešąjį interesą aplinkosaugos srityje, jeigu tai gali turėti didelį poveikį aplinkai. Galinčių turėti di-

dėl poveikį aplinkai veiklos rūšių sąrašas pateiktas Orhuso konvencijos I priede ir tik dėl šiame veiklos rūšių sąrašė išvardytų veiklos rūšių visuomeninė organizacija gali kreiptis į teismą, gindama viešąjį interesą aplinkosaugos srityje [31].

2008 m. vasario 4 d. nutartyje [32] LVAT nurodė, kad pagal Orhuso konvencijos 2 straipsnio 5 dalies ir 9 straipsnio 2 dalies nuostatas visuomeninės organizacijos, veikiančios pagal nacionalinius įstatymus ir padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, turi teisę kreiptis į administracinį teismą dėl viešojo intereso gynimo (ABTĮ 56 str. 1 d.) tais aplinkos apsaugos aspektais, kuriuos numato Konvencija. Vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, jog visuomeninė organizacija laikoma įsteigta nuo jos įstatų įregistravimo dienos (CK 2.63 str., Visuomeninių organizacijų įstatymo 4 str. 4 d.). Nagrinėjamos bylos atveju – nuo 2006 m. gegužės 30 d. Pagal įstatus VO „Miško ir kraštovaizdžio apsauga“ (asociacija) turi teisę atstovauti bendruomenės ir asociacijos nariams, kreiptis dėl jos interesų į kompetentingas institucijas ir teismus, todėl teismas padarė išvadą, kad dėl asociacijos teisių ir teisėtų interesų pažeidimo ji gali kreiptis į teismą teisminės gynybos remdamasi ABTĮ 5 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies 1 punktu. Nagrinėjamu atveju asociacija kaip juridinis asmuo įsteigta penkeriais metais vėliau, nei priimtas ginčijamas sprendimas. Remdamasis suformuota administracinių teismų praktika, teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju pareiškėja apskritai neturėjo reikalavimo teisės ginčyti sprendimą dėl teritorijos detaliojo plano patvirtinimo.

2008 m. vasario 29 d. nutartyje LVAT nurodė, kad Orhuso konvencijos 6 straipsnio nuostatos, susijusios su visuomenės dalyvavimu priimant sprendimus dėl konkrečios veiklos, taikomos išduodant leidimus planuojamoms veiklos rūšims, išvardytoms Konvencijos I priede, taip pat gali būti taikomos ir planuojamos veiklos rūšims, neišvardytoms Konvencijos I priede, bet galinčioms turėti didelį poveikį aplinkai (Konvencijos 6 str. 1 d. a ir b punktai). Teismas pažymėjo, jog nagrinėjamu atveju pareiškėja ginčijo atsakovo išduotą statybos leidimą, kuriuo trečiajam suinteresuotam asmeniui buvo suteikta teisė Vilniuje, Žvėryno rajone pastatyti vieną daugiabutį gyvenamąjį namą. Tokie skundžiamu administraciniu aktu (sprendimu) įteisinti statybos darbai, teismo nuomone, nėra priskiriami prie Konvencijos I priede išvardytų veiklos rūšių, jie dėl savo lokalaus pobūdžio ir apimties (vieno daugiabučio namo statyba) taip pat negali būti laikomi veikla, kuri turi didelį poveikį aplinkai, jos elementams. Teismas atkreipė dėmesį, kad pagal Konvencijos I priedą tokia veikla pripažįstama įvairių pramonės bei energetikos objektų statyba bei eksploatavimas, atliekų tvarkymas, nuotėkų šalinimas, geležinkelio linijų bei oro uostų pakilimo takų tiesimas, automagistralių ir greitkelių tiesimas, naudingųjų iškasenų gavyba ir kita panašiu pobūdžiu, apimtimi bei poveikiu aplinkai pasižyminti veikla. Dėl nurodytos priežasties teismas konstatavo, jog nėra jokio pagrindo teigti, kad ginčijamu statybos leidimu gali būti pažeidžiamas viešasis interesas, kurį pagal Konvencijos 9 straipsnio 2 dalies nuostatas pavesta ginti pareiškėjai kaip visuomenės atstovui [33].

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat yra pabrėžiama, jog kreipdamiesi į teismus subjektai turi laikytis nacionaliniuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir terminų. 2008 m. gegužės 23 d. priimtoje nutartyje LVAT nurodė, kad Konvencijos 9 straipsnio nuostatos nėra besąlyginės ir negarantuoja visuomenei teisės neterminuotai kreiptis į teismus. Šiame straipsnyje įtvirtinta, kad šalis, vadovaudamasi nacionaliniais įstatymais, užtikrina teisę visuomenei kreiptis į teismą, o tai reiškia, kad visuomenės atstovai, kreipdamiesi į teismus, privalo laikytis nacionaliniuose teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir terminų [34].

Išvados

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad po Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais priėmimo vis dar ieško-

ma būdų ir teisinių priemonių tinkamai ir efektyviai įgyvendinti minėtą konvenciją bei užtikrinti galimybę naudotis jos garantuojamomis teisėmis. Dažniausiai netinkamas aplinkos teisės įgyvendinimas Europos Sąjungoje yra susijęs su tuo, jog teisę į teisminę gynybą turi tik asmenys, tiesiogiai susiję su padarytu pažeidimu. Viena iš priemonių pagerinti aplinkos teisės taikymą būtų tai, jog asociacijos, veikiančios aplinkos apsaugos srityje, turėtų teisę inicijuoti administracines procedūras arba teismo procesą dėl pažeidimų, padarytų aplinkos apsaugos srityje. Valstybėms narėms taikant Europos Sąjungos teisės aktus, skirtus įgyvendinti Orhuso konvenciją, kyla nemažai neaiškumų. Tokia išvada leidžia daryti Teisingumo Teismui pateiktų ir dar neišnagrinėtų kreipimusi dėl prejudicinio sprendimo skaičius. Lietuvos administracinėje justicijoje turėtų būti keliamas klausimas, ar ne per siaurai yra aiškinamos Orhuso konvencijos nuostatos jas taikant.

LITERATŪRA

1. 2005 m. vasario 17 d. Europos Tarybos sprendimas dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais sudarymo Europos Bendrijos vardu // OL L 124, 2005, p. 1–20.
2. 2003 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/4/EB dėl visuomenės galimybės susipažinti su informacija apie aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/313/EEB // OL L 41, 2003, p. 26–32, specialusis leidimas lietuvių kalba 15 sk., 7 t., p. 375–381.
3. 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatanti visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus // OL L 156, 2003, p. 17–25, specialusis leidimas lietuvių kalba 15 sk., 7 t., p. 466–473.
4. Ragulskytė-Markovienė R. Aplinkos teisė: Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais. Vilnius: Eugrimas, 2005.
5. 2003 m. spalio 24 d. Komisijos pasiūlytas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl teisės kreiptis į teismus aplinkos apsaugos klausimais projektas (COM(2003) 624 final) [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0624:FIN:FR:PDF>]
6. 2002 m. liepos 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas 1600/2002/EB, nustatantis šeštąją Bendrijos veiksmų programą aplinkosaugos srityje // OL L 242, 2002, p. 1.

7. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:117:0001:0004:FR:PDF>, OL C 117, 2004.
8. OL C 117, 2004, p. 1.
9. 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančią sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams // OL L 264, 2006, p. 13–19.
10. 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais, OL L 145, 2001, p. 43–48, specialusis leidimas lietuvių kalba, 1 sk., 3 t., p. 331–336.
11. 2007 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas, nustatantis išsamias Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos nuostatų, susijusių su administracinių aktų peržiūrėjimo vidaus tvarka prašymais, taikymo taisyklės // OL L 13, 2008, p. 24–26.
12. 2008 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamos Komisijos darbo tvarkos taisyklės, susijusios su išsamiais Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančią sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams taikymo taisyklėmis // OL L 140, 2008, p. 22.
13. 2008 m. balandžio 7 d. Komisija pasiūlytas Tarybos sprendimo, priimamo Bendrijos vardu, projektas dėl Bendrijos pozicijos aiškinant Orhuso konvencijos 14 straipsnį [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0174:FIN:FR:PDF>]
14. 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Tarybos sprendimas dėl Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančią sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais pakeitimo priėmimo Europos Bendrijos vardu // OL L 386, 2006, p. 46–49.
15. 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių kalba 15 sk., 1 t., p. 248.
16. 1997 m. kovo 3 d. direktyva 97/11/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo // OL L 73, 1997, p. 5–5, specialusis leidimas lietuvių kalba 15 sk., 3 t., p. 151–161.
17. 2007 m. rugsėjo 27 d. EBTT sprendimas byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Belgijos Karalystę*, C-93/07, Rink., 2007, p. I-125, Publikuota tik sprendimo santrauka [Sprendimo tekstas prancūzų kalba – <http://curia.europa.eu>].
18. 2008 m. sausio 31 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Italijos Respubliką*, C-69/07, Rinkinyje neskelbta, ir 2008 m. gruodžio 4 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę*, C-247/07 [Sprendimo tekstai prancūzų kalba – <http://curia.europa.eu>].
19. 2007 m. rugsėjo 14 d. ieškinyis byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Airiją*, C-427/07, OL C 269, 2007, p. 36.
20. 2008 m. birželio 13 d. ieškinyis byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Nyderlandų Karalystę*, C-255/08, OL C 223, 2008, p. 26.
21. 2009 m. sausio 15 d. generalinio advokato išvada byloje *Europos Bendrijų Komisija prieš Airiją*, C-427/07, tekstas prancūzų kalba – <http://curia.europa.eu>.
22. 2008 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje *The Queen on the application of Christopher Mellor prieš Secretary of State for Communities and Local Government*, C-75/08, neskelbta rinkinyje, sprendimo tekstas lietuvių kalba – <http://curia.europa.eu>.
23. 2008 m. gegužės 19 d. *Umweltsenat* prašymas priimti prejudicinį sprendimą byloje *Umweltanwalt von Kärnten prieš Kärntner Landesregierung, Alpe Adria Energia SpA*, C-205/08, OL C 209, 2008, p. 21.
24. 2009 m. gegužės 19 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartis, kuria sujungiamos į vieną šios bylos: *Antoine Boxus, Willy Roua prieš Région wallonne* (C-128/09), *Guido Durllet ir kt. prieš Région wallonne* (C-129/09), *P. ir H. Fastrez prieš Région wallonne* (C-130/09), *Philippe Darras prieš Région wallonne* (C-131/09), *Association des Riverains ir Habitants des Communes Proches de l'Aéroport B.S.C.A. ir kt. prieš Région wallonne* (C-134/09), *Association des Riverains ir Habitants des Communes Proches de l'Aéroport B.S.C.A. ir kt. prieš Région wallonne* (C-135/09), nutartis prancūzų kalba – <http://curia.europa.eu>.

25. 2008 m. sausio 18 d. ieškinys byloje *Liga para a Protecção da Natureza prieš Europos Bendrijų Komisiją*, T-29/08, OL C 79, 2008, p. 29.
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. birželio 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴-506-2003 (www.lvat.lt)
27. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-50-2009.
28. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. kovo 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵-63-2003.
29. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-11-2004.
30. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. birželio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷-720-2004.
31. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. spalio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³⁹-1775-2006.
32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-150-2008.
33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. vasario 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³⁹-210-2008.
34. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-132-2008.

IMPLEMENTATION OF THE ÅRHUS CONVENTION: EUROPEAN UNION LAW AND ADMINISTRATIVE JUSTICE OF LITHUANIA

Deimilė Prapiestyė

S u m m a r y

The Århus Convention was ratified by the European Union on the 25th of June 1998 and approved by the Council Decision of 17 February 2005. The Convention regulates three main issues: the access to information concerning the environment; the public participation in decision-making and the access to justice in environmental matters. The European Union in pursue of ensuring adequate implementation and protection of “the right to environment” in the scope of general human rights protection has adopted two directives in order to implement the provisions of the Århus Convention: 1) Directive 2003/4/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on public access to environmental information and repealing Council Directive 90/313/EEC; 2) Di-

rective 2003/35/EC of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 providing for public participation in respect of the drawing up of certain plans and programmes relating to the environment and amending with regard to public participation and access to justice Council Directives 85/337/ECC and 96/61/EC.

The article reviews the process which the European Union is currently undergoing for the purpose of adequate implementation of the Århus Convention and examines legal measures employed by the European Union in pursue of adequate and effective implementation of provisions set by the Århus Convention in the law of the European Union as well as in the Member States domestic legislation.

Iteikta 2009 m. gegužės 28 d.

Priimta publikuoti 2009 m. birželio 17 d.